

Regeringens proposition
1976/77: 109

Prop. 1976/77: 109

om aktiekapitalets storlek;

beslutad den 3 mars 1977.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

SVEN ROMANUS

Propositionens huvudsakliga innehåll

År 1973 beslöts att alla aktiebolag måste ha ett aktiekapital på minst 50 000 kr. Bolag som bildats före den 6 juni 1973 fick dock anstånd till utgången av år 1978 med att höja sitt aktiekapital till detta belopp.

I propositionen föreslås att övergångstiden för de äldre bolagen förlängs till utgången av år 1981.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1973: 303) om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag

Härigenom föreskrives att övergångsbestämmelserna till lagen (1973: 303) om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

1. Denna lag¹ träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2.² I fråga om bolag som bildats före den 6 juni 1973 gäller 2 och 3 §§ i sin äldre lydelse till utgången av år 1978. Dock får det för sådant bolag bestämda aktiekapitalet eller minimikapitalet ej genom ändring av bolagsordningen sänkas till belopp som är lägre än 50 000 kronor.

3.³ Styrelseledamot, verkställande direktör, aktieägare, borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende därav kan under tiden den 1 oktober 1977—den 31 mars 1978 hos rätten ansöka om likvidation av bolag, vars aktiekapital ej uppgår till 50 000 kronor vid utgången av september 1977.

Sker ansökan, skall rätten genast kalla bolaget att inställa sig inför rätten på utsatt dag, minst två och högst fyra månader därefter, då frågan om skyldighet för bolaget att träda i likvidation skall prövas. Kallelsen skall delges bolaget på sätt som är föreskrivet om stämning i tvistemål. Det åligger styrelsen att genast utlysa bolagsstämma för meddelande om kallelsen.

Visas ej innan ärendet avgöres att aktiekapitalet uppgår till 50 000 kronor, skall rätten förklara, att bolaget skall träda i likvidation, samt utse en eller flera likvidatorer. Rätten skall genast till registreringsmyndigheten sända dels för registrering meddelande om likvidationsbeslutet dels under rättelse om förordnande av likvidator med angivande av dennes fullständiga namn och postadress.

4.⁴ Bolag, vars registrerade aktiekapital ej uppgår till 50 000 kronor vid utgången av år 1978 skall,

Föreslagen lydelse

2. I fråga om bolag som bildats före den 6 juni 1973 gäller 2 och 3 §§ lagen (1944:705) om aktiebolag i sin lydelse före nämnda dag till utgången av år 1981. Dock får det för sådant bolag bestämda aktiekapitalet eller minimikapitalet ej genom ändring av bolagsordningen sänkas till belopp som är lägre än 50 000 kronor.

3. Styrelseledamot, verkställande direktör, aktieägare, borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende därav kan under tiden den 1 oktober 1980—den 31 mars 1981 hos rätten ansöka om likvidation av bolag, vars aktiekapital ej uppgår till 50 000 kronor vid utgången av september 1980.

4. Bolag, vars registrerade aktiekapital ej uppgår till 50 000 kronor vid utgången av år 1981 skall,

¹ 1973: 303.

² Senaste lydelse 1973: 1081.

³ Senaste lydelse 1973: 1081.

⁴ Senaste lydelse 1973: 1081.

Nuvarande lydelse

om det ej trätt i likvidation eller försatts i konkurs, avföras ur aktiebolagsregistret och är därmed upplöst. Uppgift att bolaget har avförts ur registret skall ej kungöras i *allmänna tidningarna*.

När bolaget avförts ur registret, svarar aktieägarna samt styrelseledamöter och verkställande direktör solidariskt för bolagets förpliktelser. Aktieägarna inträder i bolagets ställe som part i de avtal bolaget slutit med tredje man. I den mån bolaget enligt lag eller annan författning varit skyldigt att vidtaga åtgärd eller lämna uppgift skall detta i stället fullgöras av styrelsen.

Uppkommer behov av likvidationsåtgärd sedan bolaget avförts ur registret, äger 173 a § tredje stycket lagen (1944: 705) om aktiebolag motsvarande tillämpning.

5.⁵ Bolag, vars registrerade aktiekapital ej uppgår till 50 000 kronor, skall, om det ej trätt i likvidation eller försatts i konkurs, upplösas genom att avföras ur aktiebolagsregistret, om samtliga aktieägare och styrelseledamöter samt verkställande direktören begär det före utgången av oktober 1978. Uppgift om att sådan begäran framställts skall ofördröjligen kungöras i *allmänna tidningarna*. Bolaget får ej avföras ur registret förrän en månad efter det att sådant kungörande skett. Uppgift att bolaget har avförts ur registret skall ej kungöras. Punkt 4 andra och tredje styckena äger motsvarande tillämpning.

6.⁶ Bestämmelserna i 103 § 1 mom. tredje stycket tillämpas även i fråga om penninglån som lämnats och ansvarsförbindelser som ingåtts före lagens ikraftträdande under förutsättning att lånet eller ansvarsförbindelsen är av det slag som avses med det i 75 a § stadgade förbudet. Uppgift om lånet eller ansvarsförbindelsen skall även lämnas i förteckning som avses i 75 c §.

Vad i 75 c § första stycket fjärde punkten föreskrives äger ej tillämpning på lån och ansvarsförbindelser som bolaget lämnat före ikraftträdandet.

7.⁷ Vad i 107 § 1 mom., 108 och 193 §§ föreskrives om godkänd revisor skall under tiden från ikraftträdandet till utgången av juni 1973 gälla godkänd granskningsman.

⁵ Senaste lydelse 1975: 1257.

⁶ Senaste lydelse 1975: 1257.

⁷ Senaste lydelse 1975: 1257.

Föreslagen lydelse

om det ej trätt i likvidation eller försatts i konkurs, avföras ur aktiebolagsregistret och är därmed upplöst. Uppgift att bolaget har avförts ur registret skall ej kungöras i *Post- och Inrikes Tidningar*.

5. Bolag, vars registrerade aktiekapital ej uppgår till 50 000 kronor, skall, om det ej trätt i likvidation eller försatts i konkurs, upplösas genom att avföras ur aktiebolagsregistret, om samtliga aktieägare och styrelseledamöter samt verkställande direktören begär det före utgången av oktober 1981. Uppgift om att sådan begäran framställts skall ofördröjligen kungöras i *Post- och Inrikes Tidningar*. Bolaget får ej avföras ur registret förrän en månad efter det att sådant kungörande skett. Uppgift att bolaget har avförts ur registret skall ej kungöras. Punkt 4 andra och tredje styckena äger motsvarande tillämpning.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

8.⁸ Om verkan av företagsinteckning, som meddelats i näringsverksamhet utövad av aktiebolag, som upplöses enligt punkt 4 eller 5, finns bestämmelser i lagen (1966: 454) om företagsinteckning.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1974: 990) om den skattemässiga behandlingen med anledning av övergång från aktiebolag till annan företagsform, m. m.**

Härigenom föreskrives att 1 och 3 §§ lagen (1974: 990) om den skattemässiga behandlingen med anledning av övergång från aktiebolag till annan företagsform, m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §¹

Har aktiebolag, vars aktiekapital icke uppgått till 50 000 kronor, trätt i likvidation under tiden den 1 januari 1975—den 31 december 1978 eller upplösts enligt punkt 4 eller 5 av övergångsbestämmelserna till lagen (1973: 303) om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag, skall denna lag gälla vid taxering till kommunal och statlig inkomstskatt samt till utskiftningskatt.

Har aktiebolag, vars aktiekapital icke uppgått till 50 000 kronor, trätt i likvidation under tiden den 1 januari 1975—den 31 december 1981 eller upplösts enligt punkt 4 eller 5 av övergångsbestämmelserna till lagen (1973: 303) om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag, skall denna lag gälla vid taxering till kommunal och statlig inkomstskatt samt till utskiftningskatt.

3 §

Har aktiebolaget gjort avsättning till investeringsfond enligt *förordningen* (1955: 256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning eller enligt *förordningen* (1947: 174) om investeringsfonder eller till arbetsmiljöfond enligt lagen (1974: 325) om avsättning till arbetsmiljöfond eller till särskild investeringsfond enligt lagen (1974: 988) om avsättning till särskild investeringsfond, skall fonden återföras till beskattning hos aktiebolaget för det beskattningsår un-

Har aktiebolaget gjort avsättning till investeringsfond enligt *lagen* (1955: 256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning eller enligt *förordningen* (1947: 174) om investeringsfonder eller till arbetsmiljöfond enligt lagen (1974: 325) om avsättning till arbetsmiljöfond eller till särskild investeringsfond enligt *lagen* (1974: 988) om avsättning till särskild investeringsfond, skall fonden återföras till beskattning hos aktiebolaget för det beskattningsår under vilket beslutet om likvidation

⁸ Senaste lydelse 1975: 1257.

¹ Senaste lydelse 1975: 1258.

Nuvarande lydelse

der vilket beslutet om likvidation fattats. Fond hos aktiebolag, som upplöses genom att avföras ur aktiebolagsregistret, skall återföras till beskattning det år för vilket taxering i första instans sker år 1979. I fråga om medel, som avsatts enligt förordningen (1955:256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning, gäller 19 § andra stycket denna förordning och i fråga om medel, som avsatts enligt förordningen (1947:174) om investeringsfonder, gäller 10 § andra stycket sistnämnda förordning. Ränta eller tillägg skall icke utgå vid återföring enligt detta stycke.

Föreslagen lydelse

fattats eller ansökan om avregistrering gjorts enligt punkt 5 av övergångsbestämmelserna till lagen (1973:303) om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag. Fond hos aktiebolag, som upplöses enligt punkt 4 av nämnda övergångsbestämmelser, skall återföras till beskattning det år för vilket taxering i första instans sker år 1982. I fråga om medel, som avsatts enligt lagen (1955:256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning, gäller 19 § andra stycket nämnda lag och i fråga om medel, som avsatts enligt förordningen (1947:174) om investeringsfonder, gäller 10 § andra stycket nämnda förordning. Ränta eller tillägg skall icke utgå vid återföring enligt detta stycke.

Länsstyrelsen skall, på framställning av aktiebolaget eller övertagaren, förordna om återbetalning av vad som återstår på konto i riksbanken av medel, som aktiebolaget inbetalat.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-03-03

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Mogård, Olsson, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Friggebo.

Föredragande: statsrådet Romanus

Proposition om aktiekapitalets storlek

1 Inledning

År 1973 höjdes gränsen för lägsta tillåtna aktiekapital från 5000 kr. till 50000 kr. (SFS 1973:303). Ändringen trädde i kraft den 6 juni 1973 men den högre gränsen gällde inte aktiebolag som hade bildats före denna dag. Senare samma år tillkom bestämmelser om aktiekapitalets storlek också i de äldre bolagen (SFS 1973:1081). Därvid fastställdes att 50000-kronorskravet skall gälla också äldre bolag efter en övergångstid om fem år, dvs. fr. o. m. den 1 januari 1979. Bolag, vars aktiekapital inte uppgår till 50000 kr. vid utgången av år 1978, skall avföras ur aktiebolagsregistret och är därmed upplösta.

Frågan om att införa en särskild ny bolagsform för mindre företag övervägs f. n. av 1974 års bolagskommitté (Ju 1974:21). Kommittén skall enligt direktiven arbeta med sikte på att utredningsarbetet i denna del skall kunna leda till lagstiftning i god tid före utgången av år 1978. Kommittén har i skrivelse den 31 januari 1977 anmält att tidplanen inte kommer att kunna hållas.

Sveriges Hantverks- och Industriorganisation (SHIO) har i skrivelse den 27 januari 1977 hemställt att övergångstiden för de äldre aktiebolagen förlängs och att aktiekapitalets lägsta belopp för nybildade aktiebolag t. v. sänks till 20000 kr. i avvaktan på resultatet av bolagskommitténs arbete.

2 Aktiekapitalets storlek

2.1 Gällande rätt

Genom ändring år 1973 i lagen (1944:705) om aktiebolag höjdes gränsen för minsta tillåtna aktiekapital från 5 000 kr. till 50 000 kr. (prop. 1973:93, LU 1973:19, rskr. 1973:238, SFS 1973:303). Lagändringen trädde i kraft den 6 juni 1973. I övergångsbestämmelserna föreskrevs att den nya aktiekapitalgränsen inte skulle gälla för bolag som hade bildats före ikraftträdandet. Sådana bolag skulle emellertid inte få sänka sitt aktiekapital eller minimikapital till lägre belopp än 50 000 kr.

Genom ändring senare under år 1973 i övergångsbestämmelserna tillkom regler om minsta tillåtna aktiekapital också för de äldre aktiebolagen (prop. 1973:168, LU 1973:41, rskr. 1973:393, SFS 1973:1081). Enligt dessa bestämmelser, som trädde i kraft den 1 januari 1974, skall alla aktiebolag vid utgången av år 1978 ha ett aktiekapital på minst 50 000 kr. Bolag med lägre aktiekapital måste därför antingen genomföra en höjning av aktiekapitalet under tiden fram till denna tidpunkt eller också upphöra såsom aktiebolag. Enligt övergångsbestämmelserna skall bolag, vars registrerade aktiekapital inte uppgår till 50 000 kr. vid utgången av år 1978 och som då inte har trätt i likvidation eller försatts i konkurs, genom registreringsmyndighetens försorg avföras ur aktiebolagsregistret. Genom denna åtgärd skall bolaget anses upplöst.

Genom tillkomsten av den nya aktiebolagslagen (1975:1385) upphävdes 1944 års aktiebolagslag (prop. 1975:103, LU 1975/76:4, rskr. 1975/76:114). Den nya lagen, som trädde i kraft den 1 januari 1977, innebär ingen ändring i fråga om aktiekapitalets storlek. I 4 § lagen (1975:1386) om införande av aktiebolagslagen (1975:1385) finns en erinran om de särskilda övergångsbestämmelserna som gäller för aktiebolag bildade före den 6 juni 1973.

Aktiebolag med otillräckligt aktiekapital som önskar fortleva i oförändrad företagsform måste som nämnts se till att aktiekapitalet senast den 31 december 1978 uppgår till minst 50 000 kr. Några särskilda bestämmelser beträffande ökningen av aktiekapital finns inte. Denna får alltså ske i vanlig ordning med tillämpning av aktiebolagslagens bestämmelser. Kapitalökning kan till en början ske genom nyemission. Bolaget tillförs därvid medel genom att nya aktier tecknas mot kapitaltillskott antingen kontant eller med apportegendom. Nyemission kan också genomföras genom att aktieägare kvittar bolagets fordran på tillskottsmedel med fordran som han har på bolaget. Ökning av aktiekapitalet kan vidare ske utan samband med något kapitaltillskott, fondemission. Denna sker genom överföring till aktiekapitalet av disponibla vinstmedel – eventuellt efter upplösning och beskattning av olika reserver –, av belopp som vunnits genom uppskrivning av värdet på anläggningstillgångar samt, från och med den 1 januari 1977, av medel som avsatts till reservfond eller skuldregleringsfond.

Om nödvändig ökning av aktiekapitalet inte företas och bolagets regi-

strerade aktiekapital vid utgången av år 1978 fortfarande är mindre än 50 000 kr., kommer som nämnts bolaget automatiskt att avföras ur aktiebolagsregistret och är därmed upplöst. När ett aktiebolag på detta sätt har avförts ur bolagsregistret inträder aktieägarna i bolagets ställe som part i alla de avtal som bolaget har slutit med tredje man. För bolagets förpliktelser i övrigt blir aktieägarna, styrelseledamöterna och verkställande direktören solidariskt ansvariga. Om bolaget enligt lag eller annan författning har varit skyldigt att vidtaga någon åtgärd eller lämna någon uppgift, skall denna skyldighet i stället fullgöras av styrelsen. Det finns möjlighet för aktieägarna m. fl. att undgå det personliga gäldansvaret genom att under tiden den 1 oktober 1977—den 31 mars 1978 hos rätten ansöka om tvångslikvidation av bolaget. Även borgenär, som ej vill godta utbytet av gäldenär, har under samma tid rätt att få till stånd likvidation. Likvidationsansökan skall behandlas av rätten tidigast inom två, senast inom fyra månader. Om bolaget inte före avgörandet av ärendet visar att dess aktiekapital uppgår till minst 50 000 kr., skall ansökan bifallas och rätten omedelbart underrätta registreringsmyndigheten om beslutet.

Bestämmelserna om personligt gäldansvar för aktieägare m. fl., liksom övergångsregleringen i övrigt, gör det möjligt för ägarna av rörelsedrivande aktiebolag, som inte genomför erforderlig kapitalhöjning, att efter upplösningen fortsätta rörelsen i annan företagsform. Den civilrättsliga regleringen har genom lagstiftning år 1974 kompletterats med en lag om den skattemässiga behandlingen med anledning av övergång från aktiebolag till annan företagsform, m. m. (prop. 1974:188, SkU 1974:67, rskr. 1974:408, SFS 1974:990). Innebörden av dessa skatterättsliga regler är att mindre aktiebolags rörelser skall kunna övergå till annan företagsform utan nackdelar ur beskattningssynpunkt.

År 1975 tillkom bestämmelser som innebär att den förenklade upplösningen av aktiebolag genom avregistrering kan frivilligt tillämpas också före 1978 års utgång (prop. 1975:103 och 1975/76:12, LU 1975/76:5, rskr. 1975/76:115, SFS 1975:1257 och 1258). Avregistrering får ske om samtliga aktieägare och styrelseledamöter samt verkställande direktören begär det. Till den frivilliga avregistreringen, som blev möjlig fr. o. m. den 1 januari 1976, har knutits samma civilrättsliga och skatterättsliga följder som gäller för den obligatoriska avregistreringen efter 1978 års utgång.

2.2 Vissa statistiska uppgifter

Vid tillkomsten av 1973 års lagbestämmelser om höjning av aktiekapitalet uppgick antalet registrerade aktiebolag till omkring 130 000. Av beräkningar som redovisas i prop. 1973:168 framgår att ungefär 100 000 aktiebolag hade ett aktiekapital som understeg 50 000 kr. Av dessa antogs omkring 45 000 bedriva rörelse med anställda, medan de återstående 55 000 bolagen antingen drev rörelse utan anställda, hade upphört att driva verksamhet

(vilande bolag), aldrig hade påbörjat någon verksamhet (skrivbordsbolag) eller endast var namnskyddsbolag.

Av följande statistikuppgifter som inhämtats från patent- och registreringsverket framgår att 1973 års lagstiftning medfört en markant sänkning av antalet registrerade nya aktiebolag. Vidare framgår att, sedan särskild statistik därom börjat föras, omkring 7 500 aktiebolag med ett aktiekapital understigande 50 000 kr. har höjt sitt kapital till minst den nya minimigränsen. Slutligen framgår att omkring 2 500 aktiebolag under år 1976 har upplösts genom frivillig avregistrering.

	1972	1973	1974	1975	1976
Bestående bolag per 31.12	125 282	133 364	132 319	130 655	128 016
Registrerade nya bolag	18 217	11 525 ¹	2 867	2 369	3 474
Upplösta bolag	2 807	2 978	3 594	3 650	5 861 ²
Kapitalhöjningar (nyemission och fondemission) varav i bolag med aktiekap. < 50 000	2 003	2 218	3 260	3 678	4 596
	—	909	1 699	2 060	2 836

2.3 Riksdagsbehandlingen

I samband med riksdagsbehandlingen av prop. 1973:93 om aktiekapitalets storlek hemställdes i en reservation till utskottets betänkande (LU 1973:19), att aktiekapitalhöjningen skulle begränsas till den av aktiebolagsutredningen förordade gränsen på 20 000 kr. Detta krav återkom i en reservation till utskottsutlåtandet (LU 1973:41) över prop. 1973:168 angående övergångsregleringen för de äldre bolagen. Också i motioner till 1974 års riksdag framställdes krav på sänkning av aktiekapitalets storlek till 20 000 kr. Utskottets majoritet avslög motionsyrkandena (LU 1974:19). I samband med riksdagsbehandlingen av förslaget till ny aktiebolagslag återkom i motioner kravet på 20 000 kr. som aktiekapitalets lägsta belopp. Även denna gång avslögs kravet av utskottets majoritet (LU 1975/76:4).

I en nyligen väckt motion (1976/77:651) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om tilläggsdirektiv för 1974 års bolagskommitté att utreda frågan om en sänkning av minimibeloppet för aktiekapital.

Vid riksdagsbehandlingen av prop. 1973:168 framfördes motionsvis olika förslag till stödåtgärder för att underlätta kapitalhöjning i de mindre aktiebolagen. Samtliga motionsyrkanden avstyrktes av utskottet, vars betänkande (LU 1973:41) godtogs av riksdagen. Reservationsvis hemställdes att de frågor som berördes i motionsyrkandena skulle bli föremål för en

¹ T. o. m. 1973-06-05:6916. Fr. o. m. 1973-06-06:4609.

² Häri ingår 2 486 bolag som upplösts genom frivillig avregistrering enligt SFS 1975:1257.

skyndsam och förutsättningslös utredning. Reservanterna tillstyrkte också ett annat yrkande om att övergångsfristen för genomförande av kapitalhöjningen skulle förlängas två år och att möjlighet skulle införas att medge dispens från kravet på kapitalhöjning. Frågan om lämpliga stödåtgärder i detta sammanhang återkom i några motioner till 1974 års riksdag. Utskottet avslög motionsyrkandena. Ingen reservation i denna del fogades till utskottets betänkande (LU 1974:19), som godtogs av riksdagen.

Parallellt med kraven på en sänkning av aktiekapitalets lägsta belopp framställdes under 1973 och 1974 års riksdagar krav på utredning om en särskild bolagsform. Dessa krav föranledde riksdagen att med godkännande av lagutskottets utlåtande LU 1974:19 hos regeringen begära sådan utredning.

2.4 Olika företagsformer

Genom den år 1973 införda övergångsregleringen aktualiserades frågan för rörelsedrivande aktiebolag, i vilka man inte kan eller vill öka aktiekapitalet, att fortsätta rörelsen i annan bolagsform eller, om det är fråga om enmansföretag, under personlig firma.

Aktiebolaget är enligt svensk rätt den enda bolagsform i vilken flera personer kan driva ekonomisk verksamhet utan att någon av dem ådrar sig personlig ansvarighet för bolagets förbindelser. Som alternativ till aktiebolagsformen tillhandahåller den svenska lagstiftningen i huvudsak endast bolagsformer som utmärks av att minst en och eventuellt flera eller alla bolagsmännen är personligen ansvariga för de i bolagsförhållandet uppkomna skulderna. Det är här fråga om de bolagstyper som regleras i lagen (1895:64 s. 1) om handelsbolag och enkla bolag, främst handelsbolaget och kommanditbolaget. I handelsbolaget svarar delägarna en för alla och alla för en för bolagets skulder. För kommanditbolaget gäller att en eller flera av delägarna, dock inte alla, kan begränsa sitt personliga ansvar för bolagets skulder till det i bolaget insatta beloppet.

Däremot saknas i svensk rätt en motsvarighet till en sådan förenklad aktiebolagsform som förekommer i åtskillig utländsk lagstiftning. I de ursprungliga EG-länderna samt dessutom i Danmark, Schweiz och Österrike finns det vid sidan av aktiebolaget en särskild bolagsform, vari ekonomisk verksamhet kan drivas utan personlig ansvarighet för delägarna. Denna bolagsform är anpassad för företag med ett mindre antal delägare och kravet på insatskapital ställs lägre.

Frågan om att också i Sverige införa en särskild ny bolagsform för mindre företag utreds f. n. av 1974 års bolagskommitté (Ju 1974:21). Enligt direktiven för utredningen skall utredningsarbetet i denna del bedrivas med sikte på att det kan leda till lagstiftning i god tid före utgången av år 1978. Kommitténs huvuduppgift är att se över lagstiftningen om handelsbolag och enkla bolag.

I valet mellan att höja aktiekapitalet och att överföra aktiebolagets rörelse till annan företagsform är bl. a. den skattemässiga behandlingen av olika företagsformer av betydelse. Strävandena har på senare år alltmera inriktats på att skapa likartade regler för beskattningen av företagsinkomster oberoende av i vilken juridisk form företaget bedrivs. Sålunda har under år 1976 reglerna utjämnats mellan fåmansbolag och företag som drivs under enskild firma. Reglerna genomfördes på förslag av företagsskatteberedningen (Fi 1970: 77), som fortsätter sitt arbete med att göra en översyn av hela systemet för företagsbeskattningen. Enligt tilläggsdirektiv skall beredningen avlämna sitt slutbetänkande senast under november 1977.

3 Framställningarna

3.1 1974 års bolagskommitté

Kommittén har i skrivelse den 31 januari 1977 anfört följande.

Genom regeringsbeslut i december 1976 har kommittén utökats med två nya ledamöter. Kommitténs ursprungliga tidplan hade gjorts upp så att eventuell ny lagstiftning skulle kunna träda i kraft senast den 1 januari 1979. Denna tidplan har visat sig inte ge tillräckligt utrymme för de nya ledamöterna att sätta sig in i de frågor kommittén har att behandla. Intresse föreligger att följa företagsskatteberedningens fortsatta utredningsarbete.

Mot bakgrund av det anförda anmäler kommittén att eventuellt lagförslag inte kan läggas fram i sådan tid att det kan träda i kraft senast den 1 januari 1979.

3.2 Sveriges Hantverks- och Industriorganisation (SHIO)

I skrivelse den 27 januari 1977 framhåller SHIO att det skulle vara en riktig åtgärd att snabbt fatta beslut om senareläggning av ikraftträdandet av bestämmelserna om högre aktiekapital. Som skäl åberopas att det för närvarande råder en knapphet på kreditområdet. Många av de företag, som i dag har ett lägre aktiekapital, har inte egna medel utan behöver krediter för att kunna uppfylla kravet på höjning av aktiekapitalet.

Om det fanns en sådan enklare bolagsform som 1974 års bolagskommitté f. n. utreder, är det enligt SHIO:s mening inte givet att alla de aktiebolag, som i dag har mindre än 50 000 kr. i aktiekapital, skulle komma att höja kapitalet. Tänkbart är att många företag i stället skulle välja en sådan bolagsform. SHIO anser att slutlig tidpunkt för bestämmelserna om högre aktiekapital inte skall fastställas förrän bolagskommittén redovisat sitt arbete och riksdagen fått tillfälle att ta ställning till kommitténs förslag. Först när så skett har aktiebolag med lägre än 50 000 kr. i aktiekapital möjlighet att överväga i vilken legal företagsform de i fortsättningen vill arbeta.

Enligt SHIO följer med en senareläggning automatiskt att man bör upp-

häva nuvarande bestämmelser om att nybildade bolag skall ha minst 50 000 kr. i aktiekapital. SHIO föreslår att kravet på aktiekapital för nybildade bolag tills vidare sätts till 20 000 kr. i avvaktan på ställningstagande från riksdagen till bolagskommitténs arbete.

SHIO vidhåller sitt tidigare ställningstagande att kravet på ett aktiekapital om 50 000 kr. är för högt. Många mindre företag har inte behov av ett så stort aktiekapital. Rimligt skulle i stället vara att, om översyn skall ske av lagen, fastställa minimikapitalet till 20 000 kr. Detta krav accentueras särskilt, om riksdagen inte skulle komma att besluta om en ny, enklare bolagsform speciellt avpassad för mindre och medelstora företag. SHIO påpekar att vi för närvarande har en låg nyetablering i landet samtidigt som ett stort antal företag har lagts ner. Det nuvarande kravet på 50 000 kr. i aktiebolagskapital för nybildade företag är en hämsko när det gäller nyetableringar. En sänkning av kravet när det gäller kapitalinsatsen skulle därför vara en positiv åtgärd i syfte att öka nyetableringen.

SHIO föreslår alternativt, om förslaget om en nedsättning av kravet på aktiebolagskapital inte vinner gehör, att det för bildande av aktiebolag skall räcka med en kapitalinsats på 20 000 kr. Företaget bör sedan ha möjlighet att under en sjuårsperiod vartannat år, efter ett karensår, öka aktiekapitalet med 10 000 kr. per period. Höjningen av aktiekapitalet föreslås kunna ske med obeskattade medel för att undvika dubbelbeskattning. Genom ett sådant arrangemang skulle man enligt SHIO undanröja i varje fall en av de svårigheter som i dag föreligger när det gäller nyetablering i aktiebolagsform.

4 Föredraganden

En ny aktiebolagslag (1975:1385) trädde i kraft den 1 januari 1977. Redan år 1973 genomfördes emellertid en partiell reform av aktiebolagslagstiftningen. Denna reform gällde bl. a. frågan om lägsta tillåtna aktiekapital.

Fr. o. m. den 6 juni 1973 är lägsta tillåtna aktiekapital 50 000 kr. Bolag som har bildats dessförinnan och som har lägre aktiekapital än 50 000 kr. har emellertid fått fem år från den 1 januari 1974 på sig för att öka kapitalet till angivet belopp. Bolag, vars registrerade aktiekapital inte vid utgången av år 1978 uppgår till 50 000 kr., skall avföras ur aktiebolagsregistret och blir därigenom upplösta. De äldre bolag som inte vill eller förmår genomföra en nödvändig kapitalhöjning före utgången av år 1978 har att välja mellan att avvecklas eller att låta rörelsen övergå till annan företagsform, t. ex. handelsbolag eller enskild firma. Utförliga övergångsbestämmelser reglerar hur en sådan övergång skall genomföras. Särskilda skattelättnader har också medgivits de aktuella aktiebolagen så att en övergång till annan företagsform skall kunna ske utan nackdelar i beskattningshänseende.

Några särskilda åtgärder för att underlätta en höjning av aktiekapitalet till minimigränsen 50 000 kr. har inte vidtagits. De vägar som finns för höj-

ning av aktiekapitalet anvisas i aktiebolagslagen. Ett sätt att höja aktiekapitalet är att aktieägarna eller andra tecknar nya aktier mot kapitaltillskott antingen kontant eller med annan egendom, s. k. apportegendom. Denna form av kapitalökning kallas nyemission. Sådan emission kan också genomföras genom att den som tecknat aktier "betalar" dessa med fordran som han har på bolaget. Ökning av aktiekapitalet kan också ske utan samband med något kapitaltillskott. Det är då fråga om fondemission. Denna sker genom överföring till aktiekapitalet av disponibla vinstmedel – eventuellt efter upplösning och beskattning av olika reserver – eller, efter den nya aktiebolagslagens tillkomst, av medel som har avsatts till reservfond eller skuldregleringsfond. Fondemission kan också ske genom att värdet på vissa anläggningstillgångar höjs, varefter uppskrivningsbeloppet förs över till aktiekapitalet antingen direkt eller via en särskild uppskrivningsfond.

Enligt uppgift från patent- och registreringsverket har sedan den nya minimigränsen för aktiekapitalet tillkom omkring 7 500 aktiebolag med ett aktiekapital som understiger denna gräns höjt sitt kapital till lägst 50 000 kr. I de flesta bolag synes man emellertid ha valt att uppskjuta kapitalhöjningen så länge som möjligt. Detta torde till en del sammanhånga med svårigheterna att anskaffa kapital. Det kan ibland också vara svårt att genomföra en höjning utan att det får ogynnsamma skatteeffekter. En bidragande orsak till att bolagen dröjer med att höja kapitalet kan antas vara att man vill avvakta resultatet av pågående utredningsarbeten.

Det är enligt svensk rätt bara i aktiebolag som flera personer kan driva ekonomisk verksamhet i bolagsform utan att de blir personligt ansvariga för bolagets förbindelser. Driver man som ensam företagare rörelse under enskild firma är man fullt ut ansvarig med sina privata tillgångar. Detsamma gäller i handelsbolag och i viss mån i kommanditbolag. I handelsbolaget svarar delägarna solidariskt för bolagets skulder. För kommanditbolaget gäller att delägare, dock inte alla, kan begränsa sitt personliga ansvar för bolagets skulder till det i bolaget insatta beloppet.

Det saknas alltså hos oss motsvarighet till den särskilda bolagsform som finns i EG-länderna och som är anpassad för företag med ett mindre antal delägare. Den ekonomiska verksamheten drivs i sådana bolag utan personligt ansvar för delägarna. Samtidigt är kravet på insatskapital lägre. I de länder där denna särskilda bolagsform finns uppställs dock alltid krav på avsevärt högre minimikapital i ordinära aktiebolag än som gäller enligt vår nya aktiebolagslag.

1974 års bolagskommitté (Ju 1974: 21), som har till uppgift att se över lagstiftningen om handelsbolag och enkla bolag, utreder f. n. frågan om det också i Sverige bör införas en motsvarighet till den nyss nämnda särskilda bolagsformen. Enligt direktiven för utredningen skall arbetet bedrivas på sådant sätt att frågan om en ny bolagsform skall kunna prövas och eventuellt leda till lagstiftning i god tid före utgången av år 1978.

Kommittén har anmält att ett eventuellt lagförslag i denna del inte kan läggas fram inom förutsatt tid.

Då det gäller för ägare av aktiebolag med otillräckligt kapital att ta ställning till om aktiekapitalet skall höjas till den nya minimigränsen eller om bolagets rörelse skall övergå till annan företagsform är inte bara frågan om en eventuell ny företagsform i framtiden av betydelse. Av vikt blir också hur olika företagsformer behandlas skattemässigt. Under år 1976 har ändrade regler för beskattning av fåmansföretag tillkommit på grundval av förslag från företagsskatteberedningen (Fi 1970: 77). Ändringen innebär att fåmansföretag skall beskattas på samma sätt oavsett i vilken form de drivs. Företagsskatteberedningen fortsätter sitt arbete med att göra en samlad översyn av systemet för företagsbeskattningen. En huvuduppgift är därvid att utforma regler som så långt möjligt ger neutralitet mellan skilda företagsformer. Beredningens arbete skall enligt tilläggsdirektiv vara avslutat senast under november 1977.

Sveriges Hantverks- och Industriorganisation (SHIO) har hemställt att övergångstiden för de äldre bolagen att höja sitt aktiekapital skall förlängas. Som skäl härför har organisationen åberopat att många av de aktuella företagen inte har egna medel utan behöver krediter för att kunna uppfylla kravet på höjning av aktiekapitalet. F. n. är det emellertid svårt att erhålla krediter. SHIO föreslår vidare bl. a. att aktiekapitalets lägsta belopp för nybildade aktiebolag t. v. sänks till 20 000 kr. i avvaktan på resultatet av bolagskommitténs arbete.

Jag har för min del full förståelse för att man inom de äldre bolag där aktiekapitalet understiger 50 000 kr. finner det svårt att ta ställning till frågan om höjning av aktiekapitalet innan full klarhet råder om vad som från civilrättslig och skatterättslig synpunkt skall på längre sikt gälla för olika företagsformer. För många torde det vara angeläget att få veta om en ny bolagsform skall införas. Med hänsyn till att ett besked i den frågan inte är att vänta i tillräckligt god tid före utgången av den nuvarande femåriga övergångstiden anser jag det motiverat att denna tid förlängs. Jag återkommer till frågan om hur lång tid som bör bestämmas.

Jag övergår härmed till frågan om aktiekapitalets storlek. Den år 1973 beslutade höjningen av aktiekapitalets minimibelopp till 50 000 kr. motive- rades främst av att aktieägarna inte har något personligt ansvar för bolagets förbindelser och att det därför måste krävas att de som står bakom ett aktiebolag gör en inte obetydlig kapitalinsats. Detta är nödvändigt för att företaget skall kunna uppfylla sina förpliktelser mot anställda och ford- ringsägare, bl. a. stat och kommun som inte har möjlighet att trygga sina skatteanspråk genom att kräva säkerhet. Den företagare som inte kan eller vill göra en sådan kapitalinsats bör enligt motiven till lagändringen vara hänvisad till någon företagsform där han personligen svarar för företagets förbindelser. Det hade också beträffande många bolag konstaterats att sammanblandning skett mellan ägarens egna och bolagets ekonomiska för-

hållanden. Detta bidrog bl. a. till att underlätta skatteflykt. Den ändrade kapitalgränsen syftade dessutom till att begränsa den kraftiga ökning av antalet aktiebolag som kunde konstateras under slutet av 1960-talet och början av 1970-talet. Den huvudsakliga anledningen till den intensiva bolagsbildningen vid denna tid var uppenbarligen just intresset av att uppnå fördelar vid beskattningen. Karakteristiskt för de flesta av de nybildade bolagen var nämligen att verksamheten bedrevs i begränsad omfattning och att denna ofta väsentligt skilde sig från vad som brukar betecknas som egentlig näringsverksamhet. Ett annat typiskt drag hos flertalet av de nytillkomna bolagen var att de ägdes av en eller ett fåtal personer och att aktiekapitalet höll sig till den då gällande minimigränsen, 5 000 kr.

Sedan de nya reglerna om aktiekapitalets storlek infördes har åtgärder vidtagits i syfte att åstadkomma en likformig beskattning av fåmansföretag. Därmed har också möjligheterna till skatteflykt begränsats. Även om dessa problem i första hand bör angripas inom ramen för skatte- och taxeringslagstiftningen torde dock reglerna om aktiekapitalets storlek kunna verksamt bidra till att motverka vissa former av skatteflyktsåtgärder. Andra skäl talar också för att aktiekapitalet inte tillåts ligga på en alltför låg nivå. Bl. a. är det viktigt att bolaget kan uppfylla sina förpliktelser mot anställda och andra fordringsägare. Det är visserligen angeläget att den som önskar starta ett nytt företag uppmuntras och att han inte i onödan hindras av formföreskrifter av olika slag. Det ter sig emellertid – av hänsyn till bl. a. borgenärerna – naturligt att han, så länge han inte kan sätta in så stort kapital, får finna sig i att driva rörelsen under personlig firma e. d.

Flera skäl kan alltså anföras mot en sänkning av den nya minimigränsen. Vidare bör beaktas att frågan inte kan bedömas isolerad från spørsmålet huruvida det bör införas en ny bolagsform vid sidan av nuvarande aktiebolag. Om en sådan företagsform tillkommer, torde det inte längre bli aktuellt att sänka den nu gällande lägsta kapitalgränsen i aktiebolagen. Snarare kan det tänkas att gränsen bör sättas avsevärt högre. Denna koppling av de båda frågorna leder enligt min mening till att man nu inte kan ta ställning till om det bör göras någon ändring i bestämmelserna om aktiekapitalets storlek. I stället får bolagskommitténs förslag i fråga om ny bolagsform avvaktas. Jag utgår från att kommitténs förslag ger underlag för en prövning av frågan om aktiekapitalets storlek, även om kommittén skulle komma fram till att någon ny bolagsform inte bör inrättas.

Som tidigare nämnts har SHIO föreslagit en temporär sänkning av minsta aktiekapitalet till 20 000 kr. när det gäller nya aktiebolag. SHIO har påpekat att nyetableringstakten i landet f. n. är mycket låg och att just kravet på 50 000 kr. som lägsta aktiekapital är en hämsko för nyetablering. Jag anser att en temporär sänkning av minimigränsen från flera synpunkter skulle på ett olyckligt sätt komplicera de invecklade problem av civilrättslig, skatterättslig och lagteknisk art som övergångsregleringen för de äldre aktiebolagen redan nu ger upphov till. Detta skulle leda till osäkerhet för bolagen i deras planering för fortsatt verksamhet.

Härtill kommer att andra betydelsefulla faktorer än storleken av aktiekapitalet naturligtvis inverkar på villigheten att etablera nya företag. Jag vill nämna att det inom regeringskansliet pågår en bred översyn av olika småföretagsfrågor. Det är regeringens avsikt att under hösten 1977 redovisa ett samlat småföretagsprogram. Härvid kommer bl. a. att övervägas olika åtgärder för att främja etableringen av nya företag.

Mina överväganden har lett mig till att i vart fall inte nu föreslå någon ändring av minimikapitalet för aktiebolag. För att tillräckligt rådrum skall finnas för att bedöma frågan med hänsyn till resultatet av olika pågående utredningar föreslår jag emellertid att övergångstiden för de äldre aktiebolagen när det gäller höjning av aktiekapitalet förlängs med tre år eller till utgången av år 1981.

Den förordade förlängningen av övergångstiden bör lagtekniskt komma till uttryck genom en ändring i övergångsbestämmelserna till lagen (1973: 303) om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag. Punkterna 2–5 i dessa bestämmelser bör ändras. En smärre jämkning i förtydligande syfte föreslås dessutom i punkten 2. Slutligen föreslås att punkten 7 upphävs, eftersom den numera saknar betydelse. Jag vill i sammanhanget påpeka att ifrågavarande övergångsbestämmelser alltjämt fristående reglerar hithörande förhållanden i aktiebolag bildade före den 6 juni 1973. Erinran härom finns i 4 § lagen (1975: 1386) om införande av aktiebolagslagen (1975: 1385).

Den angivna lösningen föranleder konsekvensändring i 1 och 3 §§ lagen (1974: 990) om den skattemässiga behandlingen med anledning av övergång från aktiebolag till annan företagsform, m. m.

Lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga inom justitiedepartementet upprättade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1973: 303) om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag,
2. lag om ändring i lagen (1974: 990) om den skattemässiga behandlingen med anledning av övergång från aktiebolag till annan företagsform, m. m.

Det under 2 angivna förslaget har upprättats i samråd med chefen för budgetdepartementet.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.